

Några drag ur jordbrukets historia i Björna socken

Jordbruket – modernäringen – i Björna förtjänar sitt eget kapitel. Det är ingen storvulen historia, ty dels får vi betänka, att de sju första byarnas historia endast med viss säkerhet kan följas till slutet av 1400- och början av 1500-talen – en i det historiska perspektivet kort tidrymd – dels levde denna bondebefolkning i en karg och ogästvänlig natur och hade till sitt förfogande redskap av mycket enkel typ. De odlade arealerna var därför relativt små men ökade givetvis generation efter generation. Vi bör även ha i minnet, att i denna fjällbygd av Själevads socken bodde endast c:a 200 personer under 200 år fram till mitten av 1700-talet, då en livlig nybyggarverksamhet kom igång med ett 20-tal nybyggen och mindre byar som resultat vid 1800-talets början.

De ålderdomliga brukningsmetoderna fortsatte under större delen av 1800-talet, och in i vårt århundrade skedde mången nyodling med gräfteya, som författaren i sin ungdom såg befolkningen använda sig av.

I en beskrivning av Björna socken år 1878 ger författaren Daniel Åslund en målande skildring av jordbruket i Björna: »Huvudnäringen är naturligtvis åkerbruk och boskapsskötsel. Men vilket jordbruk! Och vilken boskapsskötsel! De fattiga få åkerlappar, som framför gårdarna framskynta här och där, ligga antingen i ett vanhävdad tråde, fulla av tistel eller vattenblad, eller ock framsticker en pirig vegetation av korn eller havre, synbarligen kämpande mot sin undergång. Intet cirkulationsbruk finns infört, och när något åkerstycke igenlägges för höavkastning, besås det högst sällan med höfrö och får ligga för länge, innan det ånyo upplöjes. Dikningen ägnas ingen omsorg, och gödselberedningen, som med enkla tillsatser av myrjord och andra förruttnade vegetabilier, skulle väsentligen kunna upphjälpas, handhaves under all kritik. Det är motbudande att omtala men en sanning är det och såsom sådan bör den framhållas,

Björnafallet i Gide älv. Här hade björnaborna sin kvarn under lång tid.

att inom Västernorrlands län lever icke landets modernäring ett så tynande liv som i största delen av byarna i Björna, men om också någon större insikt uti och håg för ett mera uppdrivet jordbruk inom denna kommun skulle finnas, så lägga socknens ogynnsamma klimatiska och lokala förhållanden nästan ohjälpliga hinder i vägen för ett någorlunda tidsenligt lantbruk. De åkerlanden omgivande kärren äro olycksbringande och då man inte kan begära att de fatiga åborna själva skola ha råd till att utdika dem, och staten, när den någon gång härutinnan skall räcka en hjälpsam hand, kommer med yttersta spetsen av sitt lillfinger; så följer härav tydligt och klart, att jordbruket i en så vanlottad bygd måste stå där det stod, när bygden först blev bruten. — — — Ängsmarken, varav den bästa giver hårdvallshö, består oftast av mindre fruktbar jordmån och anses ge 60 lispund per tunnland. Avkastningen från den sämre ängen, utgörande till större delen starrblandat foder, ger vanligen 20–25 lispund per tunnland. Den sämsta ängen eller de s. k. starrmyrarna ger högst 4–5 lispund per tunnland. Men vilket arbete med denna eländiga skörd! Skörden av starrmyrarna tar en tid av 8–10 veckor, och arbetet med hemforslingen av höet från starrmyrarna är förenat med mycken möda och försakelse. — — — Se där en teckning av dessa fjällboars liv och levnadsvillkor!»

Även om denna beskrivning är något av en svartmålning, så ligger det ändå en kärna av sanning i den. Jordmånen är på sina håll inte

den bästa, försumpning med åtföljande frosthänthet utgjorde alltid en källa till oro, därom vittnar beskrifningar från tidigare århundraden. År 1869 tillstyrkte sockenstämman f. ö., att Hemlings bymän skulle erhålla statsbidrag för utdikning av Långele- och Åkermyrarna. Stämman motiverar tillstyrkandet med att Hemling, som tidigare hade ansetts som en av de frosthäaste byarna, under senare år blivit allt frosthäntare, vilket troligen berodde på att skogen uthuggits mellan myrarna och åkern.